

Духовна краса людини-трудівника в оповіданні Василя Симоненка "Дума про діда"

Зоя Кирикович,

учитель української мови та літератури

Зарічненського НВК

Рівненська обл.

Мета: ознайомити семикласників з прозовою спадщиною В. Симоненка, змістом оповідання "Дума про діда"; розвивати уміння вести діалог з текстом, автором; виховувати повагу до людей старшого покоління, членів родини.

Цілі.

Після цього уроку учні

знатимуть: зміст оповідання, сутність його морально-етичних проблем;

умітимуть: характеризувати образи твору; ставити запитання до тексту, автора, персонажів; висловлювати власну думку щодо порушених проблем.

Тип уроку: урок позакласного читання.

Обладнання: портрет В. Симоненка, виставка творів письменника.

Випереджальне завдання: прочитати оповідання В. Симоненка "Дума про діда", підготувати питання до тексту, персонажів, автора.

Методи, прийоми, форми роботи: обмін побажаннями, "Незакінчене речення", словникова робота, постановка запитань до тексту, автора, персонажів.

Ім'я уроку: "Чи справедливо те, що дід живе у думі?"

Хід уроку

I. Мотиваційний етап

1. Забезпечення емоційної готовності до уроку (обмін побажаннями).

Учитель. Розпочинаємо урок. Висловіть побажання один одному, гостям, учителю.

2. Актуалізація суб'єктного досвіду й опорних знань.

Учитель. На попередніх уроках ми вивчили поезії В. Симоненка. Яка з них найбільше припала до душі, вразила? Чим?

— А яким постав у вашій уяві В. Симоненко? (Добрим, щирим...)

II. Цілевизначення і планування

1. Представлення концепту теми.

Учитель. У творчому доробку В. Симоненка є не лише поезії, а й прозові твори. Більшість оповідань він написав 1962 року. Тоді ж виник задум видати прозову книжку. Збірка оповідань "Вино з троянд" вийшла у світ 1965 року, вже по смерті автора.

Сьогодні ми познайомимось із Симоненком-прозаїком, зокрема з його оповіданням "Дума про діда". Запишіть у зошити тему уроку.

2. Визначення цілей і узгодження плану роботи на уроці.

(Цілі надруковано для кожного учня. Учитель пропонує прочитати їх.)

Учитель. Щоб з'ясувати, чого ви хочете навчитися

на уроці, ознайомтеся з цілями. Чи є якісь доповнення, пропозиції? Чи дописав хтось власні цілі? (Власні цілі учні зачитують.)

Пропоную план уроку:

1. Поговоримо про враження від прочитаного оповідання "Дума про діда".

2. З'ясуємо зміст незрозумілих і незнайомих слів.

3. Перекажемо зміст за допомогою ключових слів.

4. Спробуємо сформулювати ідею твору.

5. Озвучимо результати випереджального завдання.

6. Поміркуємо над питанням щодо імені уроку.

7. Схарактеризуємо персонажів твору.

8. Підсумуємо, що вдалося зробити на уроці.

9. Ознайомимось з домашнім завданням.

III. Опрацювання навчального матеріалу

1. Словникова робота.

Учитель. Напередодні ви отримали завдання прочитати оповідання "Дума про діда". Чи всі прочитали? Усе зрозуміло? Усі слова?

(Учні називають з-поміж незрозумілих слів *налигач, кисет, трудодень*. Перші два тлумачать однокласники, третє — учитель).

2. З'ясування емоційного враження від прочитаного.

Учитель. Озвучте свої враження від прочитаного, використовуючи слова: "збентежило", "здивувало", "захопило", "засмутило", "звеселило", "вразило".

— *Мене збентежив плач Іванка, коли дідусь зайшов до клуні. Мабуть, онук передчував горе, яке принесла смерть рідної людини.*

— *Я був здивований розмовою героїв, адже вони говорили так, як і я спілкуюся зі своїм дідусем: просто, щиро, по-доброму.*

— *Кінцівка оповідання трохи сумна. Хотілося б, щоб дідусі жили вічно.*

Учитель. А мене, діти, захопило те, яким великодушним був простий дідусь-трудівник, і вразило, що не просив од життя більше, ніж заслужив.

3. Укладання переліку ключових слів.

Учитель. Відшукайте у тексті ключові слова. Перекажіть текст, використовуючи їх.

4. Формулювання теми твору ("Незакінчене речення": "Я вважаю, що "Дума про діда" — це твір про... спогади онука про дідуся; життя дідуся")

5. Озвучення результатів випереджального завдання (постановка запитань до тексту, до онука Іванка, "купи запитань" онука до дідуся, до автора); робота в групах:

— *Чому, Іванку, ти часто кривдив діда у дитинстві? (Власне, я й не вважав, що вчинками чи й словами завдаю кривди дідусеві. Мабуть, не усвідомлював, що роблю щось не так.)*

— Коли ти зміг оцінити, наскільки дорогий твоєму серцю дідусь? (Вперше, коли втратив його, а пізніше, коли став дорослим.)

— Чому дід не говорив онукові поганих слів? (Можливо, він їх і не знав.)

— Що таке трудодні? А коли їх писали? За що?

— Чому, авторе, Ви звернулися до образу діда у своєму творі? (Щоб показати скарбницю мудрості нашого народу.)

— Чому "сідоглавий предок" є скарбницею народної мудрості? (Бо тільки з роками до людини приходить розуміння прожитого.)

— А навіщо людині розуміти прожиті роки? (Щоб знати, чи змарнував життя, чи залишив по собі добрі справи.)

6. Аналіз імені уроку.

— Прочитайте ім'я уроку. Чи зможете відповісти на запитання, сформульоване у ньому? Чому? (Хоч і знаємо зміст твору, проте не з'ясували, якими ж є герої.)

7. Робота зі змістом твору.

(Учні, відповідаючи на запитання, визначають риси характеру діда, Іванка.)

— Від чийого імені ведеться розповідь? (Онука.)

— Що вказує на дитячий вік оповідача? (Манера спілкування.) Назвіть риси його характеру. (Допитливий.)

— Яким словом можна передати відчуття хлопчини, коли він іде з дідом через сінокіс? (Захоплений, мов на крилах летить, піднесений.)

— Як можна назвати силу, що незримо вливалася в серце онука? Чому у творі її не названо? (Любов до рідної землі. Сповна онук зрозумів це лише тоді, коли подорослішав.)

— Як ви вважаєте, чому "безсмертячко ти моє кирпате" — "дуже гарні слова"? (Означають, що справу дідусевого життя продовжить онук.)

— За що дід любив Шевченка і Горького? (За правду, бо такої, як у них, ні в кого немає.)

— Як ви думаєте, чи випадковий перелік імен письменників, у яких онук просить за діда вибачення? (Ні, бо вони продовжили справу Шевченка і Горького, а дід більше любив тих, хто ніс правдиве слово народу.)

— Які слова добирає письменник для характеристики дідів? (Сила, краса, жива мудрість, неписана історія нашого народу.)

IV. Рефлексивно-оцінювальний етап

1. Відповіді на питання щодо імені уроку.

— Пригадайте, хто ще з вивчених письменників так

любовно змалював діда у своєму творі? (Олександр Довженко зобразив свого діда у повісті, Василь Симоненко — у думі, вірші.)

— То чи справедливо, що дід живе у думі?

Відповіді учнів:

"Так, життя, гідне наслідування, заслуговує на відтворення і в прозі, і в вірші."

"А я думаю, що справедливо буде, коли спогад про дідів житиме не лише у творі, а й у серці кожного з нас."

"Василь Симоненко розмірковує над правдою і мудрістю життя дідуся, роздумує, тому, як на мене, справедливо, що дід живе у думі."

"А найсправедливіше було б ще за життя дідусів не кривдити й не ображати, адже вони, як відомо, люблять нас більше, ніж власних дітей, наших батьків."

2. Розповіді учнів про своїх дідусів.

— Які повчальні слова свого діда ви пам'ятаєте?

(Дідусь завжди казав: "Під лежачий камінь вода не тече", бо вірив, що, лише наполегливо працюючи, досягнеш того, чого прагнеш.)

"Дерево міцне корінням, а людина — родом і народом", "Не кажи не вмю, а кажи навчусь", — повчав мене дідусь).

3. Формулювання ідеї твору та її сприйняття.

— Що нового ви відкрили для себе, вивчивши твір? ("Незакінчене речення": "Тепер я думаю, "Дума про діда" — це твір про ..." велич душі, мудрість, розсудливість людей старшого покоління.)

— Що ви зрозуміли на уроці про себе? Чим збагатилися, у чому змінилися?

("Зараз я відчуваю... гордість за свого дідуся, адже це й про нього сказав автор "жива мудрість": він і приказку скаже, і розрадить, і заспокоїть. Вважаю себе щасливою, бо, вивчивши "Думу про діда", відкрила собі його справді красиву душу".)

Домашнє завдання.

Обов'язкове загальне:

1. Письмово відрефлексувати досягнення визначених цілей вивчення творчості В. Симоненка (власних та поданих на с. 243 підручника).

2. Принести на наступний урок мамине фото.

Обов'язкове на вибір: 1. Підготувати повідомлення про символіку кольорів і візерунків на українському рушникові. 2. Написати есе "Дідусеві уроки, що допоможуть мені у майбутньому".

За бажанням: прочитати інші прозові твори В. Симоненка.